

Asia: VN/12531/2021

LAUSUNTOPYYNTÖ VAMMAISPALVELULAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTUKSESTA

Lausunnonantajan tausta

1. Vastaaajan taustaorganisaatio

Yksityinen palveluntuottaja

Yleistä hallituksen esitysluonnoksesta

2. Ovatko esitysluonnoksen pykälät selkeitä?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

3. Tukevatko pykälien perustelut hyvin lain soveltajaa?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

4. Vahvistaako esitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

5. Lisääkö esitys vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

6. Parantaako esitys vammaisen henkilön mahdollisuuksia saada yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita vamman tai sairauden laadusta riippumatta?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

7. Mitä haluaisit ehdottomasti säilyttää esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

-

2.

-

3.

-

8. Mitä haluaisit ehdottomasti poistaa tai muuttaa esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Vammaisen henkilön oikeus päivätoimintaan (19 §) on liian tiukasti rajattu, ja sitä tulisi muuttaa. Päivätoiminta on erityisesti monelle kehitysvammaiselle henkilölle tärkeätä toimintaa, joka myös ylläpitää heidän toimintakykyään ja henkistä hyvinvointiaan. Ehdotetun säännöksen myötä on riski, että joidenkin vammaisten henkilöiden päivätoimintamahdollisuudet rajoittuvat jatkossa.

Ehdotetun 19 §:n mukaan oikeus päivätoimintaan olisi vain työikäisillä vammaisilla. Tämä rajaa osan alaikäisistä henkilöistä sekä eläkeikäiset henkilöt päivätoiminnan ulkopuolelle. Attendon kokemuksen mukaan päivätoiminta on tärkeätä monelle eläkeikäiselle henkilölle, ja se ylläpitää heidän toimintakykyään.

Ehdotetun 19 §:n mukaan vammaisella henkilöllä olisi oikeus päivätoimintaa vain, jos hän on työkyvytön tai hän ei pysty osallistumaan sosiaalihuoltolain perusteella järjestettyyn työtoimintaan tai muuhun työllistymistä edistävään toimintaan. Lainsäätäjän tulisi varmistaa, että tämä ei perusteettomasti rajoita vammaisten henkilöiden oikeuksia osallistua päivätoimintaan, erityisesti verrattuna tämänhetkiseen tilanteeseen. Vammaisen henkilön tulee jatkossakin olla mahdollista käydä sekä päivätoiminnassa että työtoiminnassa, omien tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaisesti.

Lakiehdotuksen mukaan matkat työ- ja päivätoimintaan eivät olisi jatkossa maksuttomia, vaan niistä perittäisiin omavastuuna julkisen liikenteen maksua vastaava summa. Attendon näkemyksen mukaan omavastuu tulisi poistaa. Omavastuu voi käytännössä olla vammaiselle henkilölle hyvin rajoittava, koska heidän tulonsa ovat pienet. Pahimmassa tapauksessa vammaisen henkilön päivätoiminnassa käyminen voi vaarantua matkojen kustannusten vuoksi.

Työosuusrahasta ei säädetä lakiehdotuksessa lainkaan. Attendo toteaa, että päivätoiminnassa käyvien vammaisten henkilöiden oikeus työosuusrahaan tulee jatkossakin turvata.

2.

Asiakkaan oikeus liikkumisen tukeen (21 §) on liian tiukasti rajattu ja ehdotettu 21 § on liian tulkinnanvarainen. Ehdotetun 21 §:n mukaan vammaisen henkilön oikeutta liikkumisen tukeen arvioidaan usean tulkinnanvaraisen kriteerin kautta: i) välttämätön tarve, ii) kohtuullinen liikkumisen tuki, iii) erityiset vaikeudet liikkumisessa, iv) ei pysty itsenäisesti käyttämään julkista liikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.

Ehdotetun säännöksen myötä on riski, että joidenkin vammaisten henkilöiden oikeutta liikkumisen tukeen rajoitetaan perusteettomasti ja että hyvinvointialueiden käytännöt muodostuvat varsin vaihtelevaksi ja ennalta-arvaamattomiksi. Lainsäätäjän tulee varmistaa, että vammaisilla henkilöillä on jatkossakin tosiasialliset mahdollisuudet liikkua joustavasti ja esimerkiksi osallistua työ- ja päivätoimintaan.

Työ- ja päivätoiminnan matkojen maksujen osalta Attendo viittaa kysymyksen 8 kohtaan 1.

3.

-

9. Ottaako esitys riittävästi huomioon vammaisten lasten tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

10. Voidaanko esityksen mukaisilla palveluilla vastata kattavasti hengityshalvauspotilaiden palvelutarpeisiin?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Soveltamisala

11. Onko lain soveltamisala tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Palvelut

12. Ottavatko valmennusta, henkilökohtaista apua ja erityistä tukea koskevat säännökset kokonaisuutena arvioiden riittävästi huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden tarpeet?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

13. Onko valmennusta koskevien pykälien (7-8 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

14. Esityksessä ns. kuntouttavan varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalvelulain mukaisena valmennuksena edellyttää palvelun maksuttomuudesta säätämistä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa ja kuntien menettämän asiakasmaksutulon korvaamista kunnille vuosittain osana tähän esitykseen käytettävissä olevaa valtionosuutta.

Onko varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalveluna tarkoituksenmukaista?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

15. Onko henkilökohtaista apua koskevien pykälien (9-11 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

16. Onko erityistä tukea koskevien pykälien (12-13 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

17. Onko erityisestä osallisuuden tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 1 kohta)?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

18. Onko tuetusta päätöksenteosta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 2 kohta)?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

19. Onko vaativasta moniammatillisesta tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 3 kohta)?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

20. Onko asumisen tuen pykäläkokonaisuus (14-17 §) tarpeenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

21. Onko säännös vammaisten lapsen asumisesta kodin ulkopuolella tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

22. Onko lyhytaikaista huolenpitoa koskeva pykälä (18 §) sisällöltään tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

23. Onko päivätoiminnasta (19 §) tarkoituksenmukaista säätää vammaispalvelulaissa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Ks. perustelujen osalta kysymys 8 edellä.

24. Onko tarkoituksenmukaista, että työtoiminnasta ja työllistymistä tukevasta toiminnasta ei säädetä vammaispalveluissa, jos niistä säädetään sosiaalihuolto- tai muussa laissa?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

25. Onko liikkumisen tuen toteuttamistapoja tarpeellista monipuolistaa 22 §:ssä ehdotetulla tavalla?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

26. Mikä on näkemyksenne liikkumisen tuen määrää (23 §) ja laajuutta (24 §) koskevista säännöksistä?

-

27. Onko taloudellista tukea koskeva pykälä (25 §) tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

28. Vammaispalvelulaki käsitellään eduskunnassa syksyllä 2022. Tavoitteena on lain voimaantulo 1.1.2023. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus antaa hyvinvointialueille aikaa lain toimeenpanoon. Alkuvaiheessa päätösten muuttaminen uuden lain mukaisiksi vaatii paljon taloudellisia- ja henkilöstövoimavaroja. Tämän vuoksi uudet erityistä osallisuuden tukea ja tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tulevat voimaan vasta 1.1.2025.

Helpottavatko voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (33 ja 34 §) lain toimeenpanoa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Kehitysvammalaki

29. Vastaavatko kehitysvammalain (muutettuna) voimaan jäävät itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevat säännökset riittävästi väliaikaiseen sääntelyn tarpeeseen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

30. Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Lakiehdotuksen mukaan matkat työ- ja päivätoimintaan eivät olisi jatkossa maksuttomia, vaan niistä perittäisiin omavastuuna julkisen liikenteen maksua vastaava summa. Attendon näkemyksen mukaan omavastuu tulisi poistaa. Omavastuu voi käytännössä olla vammaiselle henkilölle hyvin rajoittava, koska heidän tulonsa ovat pienet. Pahimmassa tapauksessa vammaisen henkilön päivätoiminnassa käyminen voi vaarantua matkojen kustannusten vuoksi.

31. Onko ehdotus vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävästä maksusta mielestäsi onnistunut?

Kyllä

Mikäli vastasit Ei, miten säätäisit maksun perusteista?

-

Esityksen vaikutukset

32. Antavatko esityksen arvioidut ihmisvaikutukset (vammaiset lapset ja aikuiset, iäkkäät henkilöt) oikean kuvan uudistuksen vaikutuksista?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

33. Onko arvio esityksen kustannus- ja henkilövaikutuksista mielestänne realistinen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Kustannusvaikutuksissa tulee huomioida esimerkiksi valtakunnallinen palvelusetelien arvojen jälkeenjääneisyys. Kuten eduskunnan oikeusasiamies on 30.11.2021 antamassaan ratkaisussa todennut, järjestämisvastuussa olevan kuuluu seurata palvelusetelin arvon kehitystä ja nostaa tarvittaessa setelin arvoa (ks. lakiehdotuksen s. 200).

Henkilöstön osalta tulee huomioida tämänhetkinen kaikkia sosiaali- ja terveystalvaeluita koskeva merkittävä työvoimapula, jonka arvioidaan kestävän pitkälle tulevaisuuteen.

34. Muut vapaamuotoiset huomiot esityksestä.

-

Ojala Juha
Attendo Suomi Oy